

ԱՐՑԱԽԻ ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ՝
ՎԱՐԴԱՆ ՀԱԿՈԲՅԱՆԻ ՊՈԵԶԻԱՅՈՒՄ

Ժամանակակից հայ պոեզիայի ականավոր ներկայացուցիչներից է Վարդան Հակոբյանը: Նրա երկերն արժանացել են մեր օրերի հայտնի գրականագետների բարձր գնահատականին: Ծնունդով՝ արցախցի, Հակոբյանը նվիրյալ որդու սիրով ու հպարտությամբ, արվեստի առինքնող ուժով ստեղծել է մայր օրրանի անկրկնելի գեղարվեստական պատկերը՝ որպես պատմական Հայաստանի անբաժանելի մաս: Պատահական չեն նրա պոեզիայի մասին հնչեցված բարձր գնահատականները հանրահայտ գրականագետների կողմից:

Բանալի բառեր՝ Վարդան Հակոբյան, հայոց պոեզիա, տաղանդ, ժողովածուներ. «Մեղեդիներ», «Արցախա ծուխ», «Ամարասի զանգերը», «Խորանի առաջ» շարքը, ակադեմիկոս Սերգեյ Սարինյան:

Դեռևս դպրոցական տարիներին Վարդան Հակոբյանը Աստոծ օրհնանքով բարձրաձայնել է. «Եվ ոչ թե իր հետ իմ ճանապարհն է տանում ինձ հեռուն, Այլ ես եմ ինձ հետ ճանապարհ տանում»:

Աստվածային շնորհք ունեցող պատանին միայն կարող էր այսպես Աստվածահաճո իմաստությամբ ազդարարել իր մուտքը գրական աշխարհ, գրական աշխարհից էլ՝ պոեզիայի ծարավ սրտեր:

Ասենք, որ Հակոբյանը պատանեկան թոթովանքների ուղի չի անցել: Նրա մուտքը սրտերի միջով եղավ դեպի քնարերգություն ու քնարերգությունից՝ սրտեր: Նշենք նաև, որ Արցախի Վարդան որդին ի ծնե հաղորդակցվել է տիեզերական արարող ուժերի հետ, ստացել նրանց օրհնանքը, ճամփա ընկել ծննդավայր Արցախից դեպի Հայոց աշխարհ՝ ազդարարելով Վահագն Դիցի ժառանգորդը լինելու իր պատրաստակամությունը: Նման դեպքում են արձանագրում գրողի Հայտնություն լինելը:

Այո, Վարդան Հակոբյանի մուտքը պոեզիա աստղաշող հայտնություն է: Նա եկավ հաստատելու, որ Աստված իր երկնային աստղածիր բարձունքներից նայում է երկրածիր բարձունքներին, արարելու ոսկեփոշով օծում այն Անհատներին, ովքեր աշխարհ են գալիս՝ իրենց հոգու երանգներով ծիածանելու աշխարհը:

Սակայն միաժամանակ Աստված պատվիրում է իր արարող նվիրյալներին՝ երբեք չմոռանալ այն հողն ու ջուրը, որոնց ծնունդն է ինքը, քանզի անհատի արարող կարողության աղբյուրը հարազատ ծննդավայրն է, այն օրորոցը, որի մեջ լսել է մայրական հավերժածուփ օրորը:

Նշենք, որ Վարդան-բանաստեղծի մայրական օրորոցը Արցախ աշխարհն է: Այդ է վկայում Վարդանված պոեզիայի այն աշխարհը, որ հայտնի է Արցախ անունով:

Վ. Հակոբյանի երգերի առաջին գիրքը «Մեղեդիներ» խորագրով ազդարարեց, որ նրա քնարական հերոսի ոգևորությունը թնում է հոգու խորքից, գնում փարվում է Աստածանվեր բնություն ունեցող Արցախ աշխարհին, որտեղ ոգևորության ու բնության եզրերը միաձուլվում են և այնպես են փարվում իրարու, որ դժվարանում ես կռահել՝ բանաստեղծն է ծնվում բնությունից, թե՞ բնությունն է ակունքվում բանաս-

տեղծից, կյա՞նքն է թելադրում բնության իմաստը, թե՞ հակառակը: Լսենք բանաստեղծին.

*Կորընթաց ժայռին՝ մի անձրևոտված
Ու մենավոր ծառ.*

Տերների մեջ արտացոլանքը

վառվող աստղերի:

Եվ ծառ չէ ծառը,

Մի կանաչ-կանաչ լուսամտի տի է նա՝

Բնության ձեռքով

Կայսված խոր ձորի մթության վրա:

Բնությունից դեպի մարդկային արարքներ կոնկրետ գնահատականը բանաստեղծի մոտ տեղի է ունենում դարձյալ բնության միջոցով, և նրա աշխարհի սահմաններն ընդգծվում են բնությունից մարդ, մարդուց՝ բնություն եզրերով, և որ շատ կարևոր է, հատկանշվում են նրա ոճը, հղացումների դրսևորման ձևերը, նյութի և մտածողության ներդաշնակությունը: Այդ առումով հաջող օրինակ է «Քայլերս» բանաստեղծությունը: Երգիչը, որպես քնարական հերոս, իր քայլերը համեմատում է կանաչ ձեռքերի, կանաչ երգերի, սուրբ ճշմարտության վերընձյուղումների հետ: Դրանով, սակայն, չի բավարարվում պոետը: Գունային համակարգից ծնվում է բանաստեղծական գյուտ-ընդհանրացումը, որով հաստատվում է առողջ քայլերից սկիզբ առնող հավիտենության գաղափարը.

Եվ դրա համար քայլում եմ ես միշտ:

Բայց կկարողանա՞մ

Մի փոքրիկ քայլ դառնալ աշխարհի

Հավիտենության ճանապարհին...

1989թ. Երևանում «Լույս» հրատարակչությունը տպագրեց Վ. Հակոբյանի «Արցախա ծուխ» ժողովածուն: «Արցախա ծուխ»-ը արարելու-հարատևելու, սիրելու-սիրվելու, մաքառելու թևավոր ծուխ է: Այն երևում է հեռվից: Աչքերից դառն արցունքներ բերող ծուխ չէ դա, այլ մեռնի բույր է, պապ ու տատի շունչ, հոր ու մոր շոյանք, մանկանց ժպիտ, հայրենի հողի գարնանային ցող, ապագային հառած աչքերի շող, ժողովրդական սիրո փայլատակում: «Արցախա ծուխ» գրքում Հակոբյանի քնարական հերոսը ջերմությամբ, արյան եռքով Արցախի հետ է: Նա իր երակների մեջ զգում է հողի ծլարձակումը, լեռների աստղագնա ընթացքը, ժամանակների իմաստը.

Փռիվել է ժամը, դասը չի փոխվել,

զանգում ձուլվել է Սարդարապատը...

(«Որդան կարմիր»)

Բանաստեղծը եզրակացնում է, որ մղձավանջը պետք է մարի տան լույսից, ամեն մի նահատակ դառնա «գոյության վճիռ», «հավատը՝ սուրբ տուն», առավոտը՝ «հառնումի բաց դաս», «և դարձն արմատանց, մարտիրոսություն» («Մղձավանջ»): «Ձգված աղեղներ» երգում բանաստեղծը դառն ու հուսադրող զգացումների մի թարմ պատկեր է հյուսում, ուր արմատը խրվում է ամպի մեջ, ձորում խրիվնալը կորցնում է ձիուն, «օրվա մտքի մեջ խայտում է սուտը»: Քնարական հերոսի աչքին լեռնագագաթները աստղերի գոհասեղան են թվում, «խիղճը փնտրում է ու չի գտնում տեր», այդ պատճառով էլ «օրերն անցնող՝ սլացող նետ են»: Սակայն չի հուսալքվում քնարական հերոսը.

*Զանգը արթնացավ արյան խորքերում,
գոհերը ելնում, միանում են մեզ,
անթիվ ձեռքերով գրկվել է Քիրսը,
և լեռան փեշից մեռնում է թափվում,
Ինչ էլ որ լինի, մենք լինելու ենք:*

Վ. Հակոբյանը՝ որպես կարոտի ու սիրո երգիչ, տեսավ 20-րդ դարի մղձավանջը արցախցիների ազատաբաղձ ոգու դեմ, դառնությամբ ու ցասումով խարազանեց ուժերի ցինիզմն ու դաժանությունը: «1988 թիվ, փետրվար» բանաստեղծության մեջ հեղինակն արևը պատկերում է իբրև «պատուհանից դուրս նետված» արյունաքամ մանուկ, իսկ «երկինքը՝ սարդի մի ցանց»: Բացվում է կապանքի սուտը, ավարտվում է ամեն մի դիմակահանդես, և պարզվում է, որ ընդհանուր բացակայությունների տակ ոչինչ չի փոխվել. «գայլը գայլն է նույն բնույթով պատիր՝ գառան մորթու մեջ, թե որջում անտես»: Նկատի ունենալով նոր զգեստներ հագած դաժան ուժերի վայրենությունը՝ բանաստեղծը գրում է.

*Ատամը արյան համ առավ կրկին,
Նորից երևաց մոռուքը գայլի...*

Բանաստեղծը միաժամանակ հնչեցնում է հարատևելու կոչը՝ ընդգծելով, որ հողը պետք է բերդ դարձնել, դուռը չբացել, սրբել մամուռը, չմոռանալ, որ՝

*Մենք որդիք Հայկի, արդար ու վսեմ,
Ցավ ու դառնություն այդ է՞րբ չենք տեսել,
Բայց ոչ մի անգամ, Աստված է վկա,
Արցախին հաղթող չի եղել, չկա...*

1989թ. Վ. Հակոբյանը ընթերցողի սեղանին դրեց նաև «Ամարասի գանգերը» խորագրով գիրքը: Ծանոթանալով գրքի «Այս խաչքարը ես եմ» շարքին՝ զգում ես Արցախի համակող շունչը, լսում արդարության կանչը: Հակոբյանի երգերում գոյատևելու ճշմարտությունը բանաստեղծական ենթագիտակցությունից վերածվում է հույսի և հավատի: Այդ հույսն ու հավատը բխում են բանաստեղծի լեռնաշխարհից, ուր «քարերն էլ հասցե են ու գիր», ուր «ճամփաներ են ծորում արյունից, և քայլը սիրո նշան է հողին»: Ուրբերի տակ ունենալով հողը սրբազան՝ արցախցին՝ ճամփա պահելով, տեսնում է, որ «ընձյուղվում է օրը տաք ափից», և «խորքերով է արմատը երգում»:

«Այս խաչքարը ես եմ» բանաստեղծությունը ծնված է ցավից: Այդ ցավը, բանաստեղծի համոզմամբ, «մեր ժողովրդի կրկնվող պատմության դասն է»: Այդ ցավ-դասը, որպես հոգու ճրագ, մերվել է բանաստեղծի երգերին ու դարձել մաքառման խռովը: Հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական շարժման հերոսները հառնեցին Վ.Հակոբյանի նոր երգերում: Նա առաջինը ձեռք մեկնեց Սոսեի կերպարին: Ամեն մի հայի համար թանկ ու հարազատ այդ անունը առաջին հերթին խորհրդանշում է հայ ֆիդայուհուն: Ահա ինչու բանաստեղծը նրան ներկայացրեց որպես սիրո ու հայրենիքի ամբողջություն, այսինքն՝ պայքար:

Ըստ բանաստեղծի՝ Աղբյուր Սերոբին ժողովրդի հանդեպ եղած նվիրումից բացի ֆիդայական հրաշքների է տարել նաև Սոսեի մեծ սերը: Պատահական չէ, որ Սոսեն վերածնվեց հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական նորօրյա պայքարում: Շարքը ծնվեց ժամանակին: Որոշ ժամանակ անց բանաստեղծը հրատարակեց երգերի ժողովածու «Սոսե» խորագրով, որի միջով ընդգծված անցնում է պայքարի գաղափարը: Գիրքը բացվում է «Բանաստեղծության համար չեմ ասում...» երգով: Այն հայրենասիրության և ազատասիրության դարավոր զգացումից ծնված խոսք է՝ ասված Արցախյան գոյամարտի ամենաթեժ պահին.

*Մեկ-մեկ թվում է՝ Դավիթն էմ, վրասս
Քառասուն ջաղացքար.
Ձենով Օհանի ձենն է ինձ հասնում:
Մեկ-մեկ թվում է, թե Ավարայրի
հողն է ոտքիս տակ,
Վարդանանց կովի ձենն է ինձ հասնում:
Մեկ-մեկ թվում է, թե Ճգնավոր էմ՝
Փակված մի վանքում.
Խալիսի դուրս կանչող ձենն է ինձ հասնում:
Մեկ-մեկ թվում է՝ Մարդարասպատում
Ընկած զինվոր էմ.
Հաղթանակի սուրբ ձենն է ինձ հասնում:
Մեկ-մեկ թվում է՝ Արցախի սրտից
Կաթած արյուն էմ.
Չմեռնող հույսի ձենն է ինձ հասնում...*

Արցախի սրտից հոսող արյան առաջն առնելու, չմեռնող հույսի ձայնը անկաշկանդ ու հնչեղ դարձնելու միակ ճանապարհը բանաստեղծը համարում է պայքարը ու իրեն նետում մաքառումների հորձանուտը.

*Ժամանակը թռչում է հավքի պես, -
Երկինքը թն է գտնում իր համար,
Թախիծը վարդ է գտնում իր համար,
Հողը երազ է գտնում իր համար,
Եվ ես անունն էմ դառնում մաքառման:
(«Մաքառումներ»)*

Արցախն իր գույներով Վ. Հակոբյանի գեղարվեստական փիլիսոփայության ակունքն է: Պատահական չէ 1989թ. «Լույս» հրատարակչության կողմից տպագրված ընտրանու վերնագիրը. «Արցախա ծուխ»: Ճիշտ ու տեղին է գտել բանաստեղծն իր հոգու ծաղկեփնջի անունը: Հայրենի երկրից մանկության հուշեր ժողովելով՝ հայրական օջախից առնելով անմարում կրակներ, բնության երանգներով լցնելով հոգու շերտերը, ժողովրդի դարավոր ցավն ու չխամրող հավատն առած սրտի ծալքերում, աշխարհի աչքերին համարձակ նայելով, արդարության խիղճը շոշափելով՝ Վ. Հակոբյանը ինքնամոռաց երգի աշխարհն էր մտել ու պիտի վերջապես ասեր իր խոսքը և ասաց:

«Արցախա ծուխը» արարելու-հարատևելու, սիրելու-սիրվելու, մաքառելու-թևավորվելու ծուխ է: Այն երևում է հեռվից: Աչքերից դառն արցունքներ բերող ծուխ չէ դա, այլ մեռնի բույր է, պապ ու տատի շունչ, հոր ու մոր շոյանք, մանկանց ժպիտ, հայրենի հողի գարնանային ցող, ապագային հառած աչքերի շող, ժողովրդական սիրո փայլատակում: Ինչպես անվանի բանաստեղծ Ռ. Դավոյանն է նկատել, «Առանց պաթետիկ խոստովանությունների, վերամբարձ հայտարարությունների, քայլում է բանաստեղծը իր հարազատների ու հարազատ բնաշխարհի միջով ու գրեթե մրմունջով հայտնաբերում է սերերի անեզր մի աշխարհ, խոս ու ծաղկի հետ զրույցից մինչև Արցախ աշխարհի ճակատագրի բարդ ու աննկատելի հանգույցները վերածնելը, չափազանց ժամանակակից հնչողությամբ...

...Վարդան Հակոբյանը մեզ է փոխանցում բանաստեղծական կենդանի, ապրող մի

աշխարհ, որի գոյությունն անժխտելի է» (Ռ. Դավոյան, «Վարդան Հակոբյանի «Ծաղիկ բիրլիական»-ը, «Արցախա ծուխ» ժողովածու, 1989, էջ 277-278):

«Արցախա ծուխ» ժողովածուն բաղկացած է բանաստեղծությունների ութ շարքից և քնարական պոեմներից: Դրանց մի մասի գնահատականները տրված են առանձին-առանձին գրքերի ներկա վերլուծություններում, ուստի դրանց չենք վերադառնա: Ուշադրություն կդարձենք ընտրանու հավաքական որակին, երգերի ընդհանուր փնջի մեջ բանաստեղծի ստեղծագործական խառնվածքին, գեղագիտական-փիլիսոփայական ընդհանրացումներին: Բիարկե, միաժամանակ կգնահատենք այն ստեղծագործությունները, որոնք նոր են և տեղ չեն գտել նախորդ ժողովածուներում: Գիրքն ամբողջության մեջ առաջին հերթին հնարավորություն է ընձեռում տեսնելու, շոշափելու բանաստեղծի աշխարհընկալման նախնական և նոր միտումները: «Արցախա ծուխ» գրքում կարևորվում է Արցախ և Հակոբյան-բանաստեղծ փոխհարաբերությունը, այն ներհյուսման աստղածր, որ նկատվում է նրա բանաստեղծություններում: Արցախի հանդեպ եղած երախտագետ որդու սերը պարզապես բուրվառվում է որպես բանաստեղծական ներշնչանք: Դրանով էլ պայմանավորվում են բանաստեղծի ինքնատիպության չափն ու կշիռը, գույնն ու փայլը: Ժողովածուի տարբեր մոտիվներ ընդգրկող շարքերում Վ. Հակոբյանը սրտի դողով, հոգու ջերմությամբ, արյան եռքով Արցախի հետ է: Սիրո մեջ էլ երևում է նրա արցախցի լինելը: Իսկ այդ զգացումն արմատներ ունի՝ ձգված մեր պատմության շերտերի մեջ: Այդ արմատները շնչառություն ունեն, սերունդների համար զարկերակ են ու պատվով ապրելու կոչ:

***Տիարք, քարերին ասում եմ՝ ելե՛ք,
և բլուրն ինքը իրեն բացում է,
և երկինքն իրեն հանում է հողից,
և հողում թաղված Խաչը ելնում է,
և ոտք է բռնում ճամփան Արցախա:***

(«Վարդանա բլուր»)

Կյանքը Վ. Հակոբյանի պատկերացմամբ անընդհատ ընթացք է, և այդ կյանքն ասես պորտալարով իր շնչառությունն առնում է Հայոց աշխարհի հին ու նոր գոյամարտերից, պատիվ դարձած հողից, դրոշի ու սիրո փոխված անուններից: Անսովոր պատկերներ է ստեղծում նա, իր երակների մեջ զգում հողի ծլարձակումը, լեռների սանձակոտոր լինելը, օրվա քունքերում բարի բաբախումը, որոնք թրթիռներ են դառնում քնարական հերոսի շուրթերին:

***Փոխվել է ժամը, դասը չի փոխվել,
Ջանգում ձուլվել է Մարդարապատը,
Աչքերս հողում ցանկած կարոտ են,
Մեսրոպ դպիրի ձեռքի մեջ՝ Սուրբ Գիր,
և Ամարասն է իմ դեմից գալիս:***

(«Որդան կարմիր»)

Բանաստեղծը եզրակացնում է, որ մղձավանջը պետք է մարի տան լույսից, ամեն մի նահատակ դառնա «գոյության վճիռ», հավատը՝ «սուրբ տուն», առավոտը՝ հառնումի բաց դաս, «և դարձն արմատանց՝ մարտիրոսություն» («Մղձավանջ»):

Վ. Հակոբյանի պոեզիայում ամեն ինչ շարժման մեջ է: Մեր հին և նոր գրերի ճակատագիրը նույնպես ընթացք է, մինչդեռ, ավաղ, ծանր: Եվ այդ ընթացքը բանաստեղծին թելադրում է զգոնացնող տագնապ, որի միտումն ապրելու ծարավն է: «Ձգված աղեղներ» երգում բանաստեղծը դառն ու հուսադրող զգացումների մի թարմ պատկեր է հյուսում, ուր անտառը երգվում է ամպի մեջ, ձորում խրխինջը կորցնում է

ծիուն: Քնարական հերոսի աչքին լեռնագագաթները աստղերի գոհասեղան են թվում, «խիղճը փնտրում է ու չի գտնում տեր», այդ պատճառով էլ «օրերն անցնող՝ սլացող նետ են»: Սակայն չի հուսալքվում քնարական հերոսը, նա իր աշխարհին նայում է հույսով.

***Չանգը արթնացավ արյան խորքերում,
գոհերը ելնում, միանում են մեզ,
անթիվ ձեռքերով գրկվել է Քիրսը,
և լեռան փեշից մեռն է թափվում.
ինչ էլ որ լինի՝ մենք լինելու ենք:***

Արցախյան շարժումը Հակոբյանի բանաստեղծական խառնարանում նոր երանգներ է առաջացրել: Կարոտի և սիրո երգիչը, տեսնելով 20-րդ դարի մղձավանջը մեր ազատաբաղձ ոգու դեմ, ցատումով խարագանում է չար ուժերի ցինիզմն ու դաժանությունը: «1988 թիվ, փետրվար» բանաստեղծության մեջ հեղինակն արևը պատկերում է իբրև «պատուհանից դուրս նետված» արյունաքամ մանուկ, իսկ երկինքը՝ «սարդի մի ցանց»: Բացվում է կապանքի տուտը, ավարտվում է ամեն մի դիմակահանդես, և պարզվում է, որ ընդհանուր բացականչությունների տակ ոչինչ չի փոխվել, «գայլը գայլն է նույն՝ բնությունը պատիր, գառան մորթու մեջ, թե որջում անտես»: Նկատի ունենալով նոր զգեստներ հագած դաժան ուժերի վայրենությունը՝ բանաստեղծը գրում է.

***Ատամը արյան համ առավ կրկին,
Նորից երևաց մոռոթը գայլի...***

Բանաստեղծը միաժամանակ հնչեցնում է հարատևելու կոչը՝ ընդգծելով, որ հողը պետք է բերդ դարձնել, դուռը չբացել: Սրբել մամուռը, չմոռանալ, որ՝

***Մենք՝ որդիք Հայկի, արդար ու վսեմ,
ցավ ու դատնություն այդ ե՞րբ չենք տեսել,
բայց ոչ մի անգամ, Աստված է վկա,
Արցախին հաղթող չի եղել, չկա...***

Ըստ էության, «Խորանի առաջ» շարքը «Ձգված մեղեդիներ»-ի շարունակությունն է: Այստեղ ևս Արցախ աշխարհն է՝ իր անկրկնելի բնակարանով ու ներկայով, ակնկալություններով ու տվայտանքներով, մաքառումներով և հույսի կրակներով: Այստեղ ևս բանաստեղծի ակննջը Գանձասարի ու Ամարասի զանգերին է, մեր քաջ պապերի ձայնին: Հակոբյանի հայրենասիրական երգերի հյուսվածքը բազմաշերտ է: Նրանցում նա իր միջոցով գնահատում է Հայրենիքը, իսկ Հայրենիքի միջոցով՝ իրեն: Այդ դաշնությունը խենթացնող ուժ ունի, քանի որ Արցախը միայն ապրելու վայր չէ, այլև մեր ազգային գոյության խորհրդանիշը: Դրա շնորհիվ էլ բանաստեղծի գրույցը Արցախ-մոր հետ անմիջական է, փիլիսոփայորեն ներհուն, զգացմունքներով՝ ջերմացնող.

***Բացում եմ սրտիս ծայրերը բոլոր,-
Ո՞վ է, տալիս է անունս, գնամ,
օրն ու գարունը պահն են անհունի,
թե ես քո ցավին տեր չեմ կանգնելու,
գնամ Թարթառը ընկնեմ՝ ինձ տանի,
Սրտի պես բաց են ծայրերը բոլոր:***

Հղանալով հայրենի օջախի հետ զրուցելու տարբեր վիճակներ՝ Հակոբյանը բանաստեղծական տաղաչափական բազմազան խմորումներով ստեղծում է Հայրենիքի կերպարը: Պատկերային նատյուրմորտների մի-մի հիանալի օրինակներ են նրա

շատ բանաստեղծություններ: Շարժման ընթացքի մեջ իրենց վեհությունն են ներկայացնում Արցախի հին ու նոր կոթողները, որոնք բանաստեղծի համար և՛ շոշափելի են, և՛ հոգևոր նախշեր՝ հայրենիքի հայացքով: Բերենք «Գանձասարում» բանաստեղծության ավարտը.

*Արթնացել է Արեգակը ծեղր-ծեղին,-
Ցողը կաթեց խաչքարին ու արցունք դարձավ,
սահեց ամեն տառ ու նախշով, հարցմունք դարձավ,
և Արևը երկնքի մեջ մոմեր վառեց:*

Խորն է բանաստեղծի ցավը: Հեշտ չէ հաշտվել այն մտքի հետ, որ հարազատ Արցախը կարող է կորցնել իր ինքնությունն ու լեզուն: Այդ ցավից է ծնված Վ. Հակոբյանի Արցախապատումը: Դրանով են բացատրվում նրա ընդգծումները՝ բխած հայրենի օջախի անկրկնելի գեղեցկությունից ու քնարական հերոսի ներքին հպարտությունից.

*Չի հոգնում ճամփան ուխտավորների,
մատուռ կա ամեն մի լեռան վրա,
ամեն մի գազաթ գլբեթ է վանքի,
ահա թե ինչու
խաբեությունը խորթ է լեռներին,
և ամեն մի խոսք բառ է սուրբ երգի:*

Երգ է ոչ միայն բառը: Վ. Հակոբյանը Արցախի բոլոր մասունքներում և արցախցու երթ ու եռքի մեջ էլ երգ է տեսնում: Դա սովորական երգ չէ, այլ բերկրանքի ու թախծի, նվիրումի ու արևելու տենչ: Այդ տեսանկյունից էլ բանաստեղծն իր մի շարք հյուսվածքների շաղախը դարձյալ համարում է Հայրենիքի հանդեպ եղած վերաբերմունքը և սերը: Վերցնենք «Արցախուհին» բանաստեղծությունը: Ճիշտ է, նրանում պատկերված է արցախուհու հրաշք պարը, սակայն ոտանավորի ենթատեսքային հոսքը դարձյալ տանում է դեպի Արցախ: Եվ Արցախուհին դառնում է Արցախի խորհրդանշը: Այսպիսով, մարդն ու իր օջախը ներկայացվում են միաձույլ ճակատագրով.

*Արցախուհին... Վանքի գլբեթ-Աստվածամերձ
և մատուռ է անմատչելի, լուսադավան...
Արցախաբույր իր այդ պարով ամենամեծ
լեռը ոտքի տակ կբերի նա խոնարհման,
և՛ հզոր է, և՛ թույլ է նա, և՛ սուրբ, սակայն:*

Հորիզոններ են ընդգրկում Վ. Հակոբյանի հայրենասիրական երգերի շառավիղները: Հայրենիք ասելով նա հասկանում է այն ամենը, ինչով տարածքը և ժողովուրդը միասնանում են ու ստանում իմաստ, ձեռք բերում դիմագիծ, ծիածանվում որպես ազգային ոգի: Առանց հայրենի երկրի իմաստագրվելու է հայրենի օջախն անգամ: Նրանով է գեղեցկանում և արարելու մղում յուրաքանչյուր գործ ու խոսք: Այդ գաղափարն է նշված «Հայոց լեզու» երգում, որ բանաստեղծը նվիրել է ուսուցիչ հորը՝ Սարգիս Հակոբյանին: Մեսրոպատառ մայրենին՝ «Հայերենը, հրաշքներ է գործում: Հայերենն է սերունդներին տարել դեպի հորիզոններ, հայերենն է կոչել՝ սերմացուն հանձնել հողին, ձիգ սլացել է առաջ-հայերենն է, չես բռնացել բարու ոգուն-հայերենն է, վերջին պատառն ես կիսել ընկերներիդ հետ-հայերենն է, «Երբ քայլելիս Քիրս-Մասիսի փայլը կա դեմքիդ, ու մորմոք կա անմեկնելի-հայերենն է, վերջապես՝

*Երբ մայրենի բառի համար,
Երբ մայրենի տառի համար,
տակից քառսուն
ջաղացքարի
կարող ես դու վեր համբառնալ,
անգամ շունչդ ու հոգիդ տալ -
Հայերենն է...
Որն է, ահա, մեր սուրբ լեզուն,
Մեքոպատառ հայերենը,
իմ մայրենին:*

Վ. Հակոբյանի համար հայրենիքն ունի իր պատկերն ու կենսագրությունը: ԱՐՅԱՆ է նրա սուրբ օջախի անունը, որից սկիզբ առած սիրո ծփանքները գնդում-հասնում են գալիքին:

Բանաստեղծի Արցախապատումն ունի կոնկրետ առանձնահատկություններ ու թարմության երանգներ: Ինքնատիպության այդ կողմերն է նկատի ունեցել անվանի գրականագետ Ս. Սարինյանը՝ գրելով. «Մինչև հիմա բանաստեղծների երգը եղել է Ղարաբաղի մասին, բայց այժմ Ղարաբաղն ինքն է դառնում երգ, և Հակոբյանի ինքներգությունն արդեն Ղարաբաղի երգն է: Տեղի է ունենում օբյեկտի և սուբյեկտի ներհյուսումը բանաստեղծական գաղափարի մեջ: Եվ երևի այս ներհյուսումն է, որ արտակարգ շոայլություն է տալիս բանաստեղծի ներշնչանքին՝ բանաստեղծությունը գրեթե դարձնելով կեցության ձև, անհատականության հատկանիշ և լինելության պարագա»:

Վ. Հակոբյանի տաղանդը, հիրավի, աչքի է ընկնում անհատականության հատկանիշներով: Դրանք երևում են և՛ բանաստեղծությունների ձևերի, և՛ արտահայտած գաղափարների խորքերի մեջ: Նրա երգը զգացմունքների և իմաստությունների ներդաշնակ ամբողջականություն է: Ինչի մասին էլ խոսում է նա, դատում է պատկերներով, հոգեբանական շեշտերով, անմիջական ներշնչանքով.

*Անհաղորդ՝ ժայռին ծվարած ծաղկի
ծարավ տենչանքին,
Ձորն ի վար ձգվում ու հեռանում է
գետակը փոքրիկ...
ծաղիկը, սակայն, թևը երկարում,
Ու խորն է ձգվում արմատն ավելի,
Ականջը լարած
կարծես շատ հեռվից, հեռվից ճաճանչող
ինչ-որ ձայների,
Դե ի՞նչ, ձորակով հեռացող ջրի
Գարկաչն է միշտ նրան դալար պահում:*

Ժամանակն է բարձրաձայնելու, որ Վարդան Հակոբյանի պոեզիան Արցախ աշխարհի գեղեցկության, իմաստության, խիզախության, հույսի և հավատի աստվածահաճո պատկերն է՝ միտված գալիք սերունդներին:

Художественный образ Арцаха в поэзии Вардана Акопяна - **СОКРАТ ХАНЫАН**- Вардан Акопян является одним из выдающихся представителей современной армянской поэзии. Его произведения удостоились высокой оценки со стороны известных выдающихся литературоведов. Рожденный в Арцахе, Акопян любовью и гордостью преданного сына, очарованный силой искусства, создал неповторимый художественный образ материнской колыбели: как неотделимая часть исторической Армении. Неслучайно озвучены высокие оценки о его поэзии со стороны общеизвестных литературоведов.

Ключевые слова: Вардан Акопян, Армянская поэзия, талант, сборники: “Мелодии”, “Дым Арцаха”, “Колокола Арцаха”, цикл: “Перед ризницей”, академик Сергей Саринян, поэзия В. Акопяна.

THE ARTISTIC IMAGE OF ARTSAKH IN VARDAN HAKOBYAN'S POETRY – **SOKRAT KHANYAN** - Vardan Hakobyan is one of the prominent representatives of modern Armenian poetry. His works have been highly praised by famous literary critics of our time. Born in Artsakh, Hakobyan, with the love and a pride of the devoted son, with the power of art, created the unique artistic image of the cradle as an inseparable part of historical Armenia. It is no coincidence that his poetry is highly praised by famous literary critics.

Keywords: Vardan Hakobyan, Armenian Poetry, a talent, collections: Melodies, The Smoke of Artsakh , "The bells of Amaras " , "In front of the Tabernacle" series, Academician Sergey Sarinyan